



UDRUŽENJE
POSLODAVACA



*Poslujmo bez korupcije,
stvarajmo bolji poslovni ambijent!*

ANALIZA REZULTATA ANKETE

O PERCEPCIJI, UČESTALOSTI I OBLICIMA KORUPCIJE U

REALNOM SEKTORU FBiH

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba



UDRUŽENJE
POSLODAVACA



*Poslujmo bez korupcije,
stvarajmo bolji poslovni ambijent!*

Sažetak

Glavni cilj istraživanja je pružiti empirijske dokaze o percepciji, učestalosti i oblicima korupcije kojoj je izložen realni sektor u Federaciji BiH. Udruženje poslodavaca FBiH je anketiranjem svojih članica o percepciji korupcije, te njenoj učestalosti i oblicima došlo do zaključka da korupcija s kojom se poslodavci susreću u svakodnevnom poslovanju predstavlja veliku prepreku i da ima izrazito negativan efekat na sigurnost poslovanja, investiranja, otvaranja novih radnih mjesta i stvaranja preduslova za fer tržišno nadmetanje.

Na reprezentativnom uzorku od 102 poslova subjekata iz svih sektora iz cijele Federacije BiH došli smo do realne slike o korupciji koja se najčešće javlja u interakciji javnog i privatnog sektora. Istraživanje je usmjereno na oblike korupcije, njenu učestalost i prijavljivanje korupcije od strane poslovnih subjekata u 10 poslovnih sektora iz svih kantona Federacije BiH.

Svaki drugi poslovni subjekt često se susreće s korupcijom, odnosno 58% ispitanika, a čak 70% ispitanika je imalo slučaj traženja mita od strane uposlenika u javnom sektoru u proteklih 12 mjeseci. Razlog za visoku stopu neprijavljivanja korupcije od strane poslovnih subjekata (63%) je u prvom redu strah od osвете i ubijeđenost u beskorisnost njenog prijavljivanja.

Istraživanje je usmjereno i na percepciju zakonskog okvira koji je svojim nepreciznim i nedovoljno jasnim odredbama ostavio prevelik prostor za korupcijske radnje usposlenika u javnom sektoru. U tom smislu 93% posto ispitanika smatra da se zakonski okvir treba ograničiti diskreciono pravo inspektora prilikom izvođenja inspekcijuskog nadzora izmjenom postojećih zakona i usvajanjem Zakona o jedinstvenom postupku izvođenja inspekcijuskog nadzora.

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

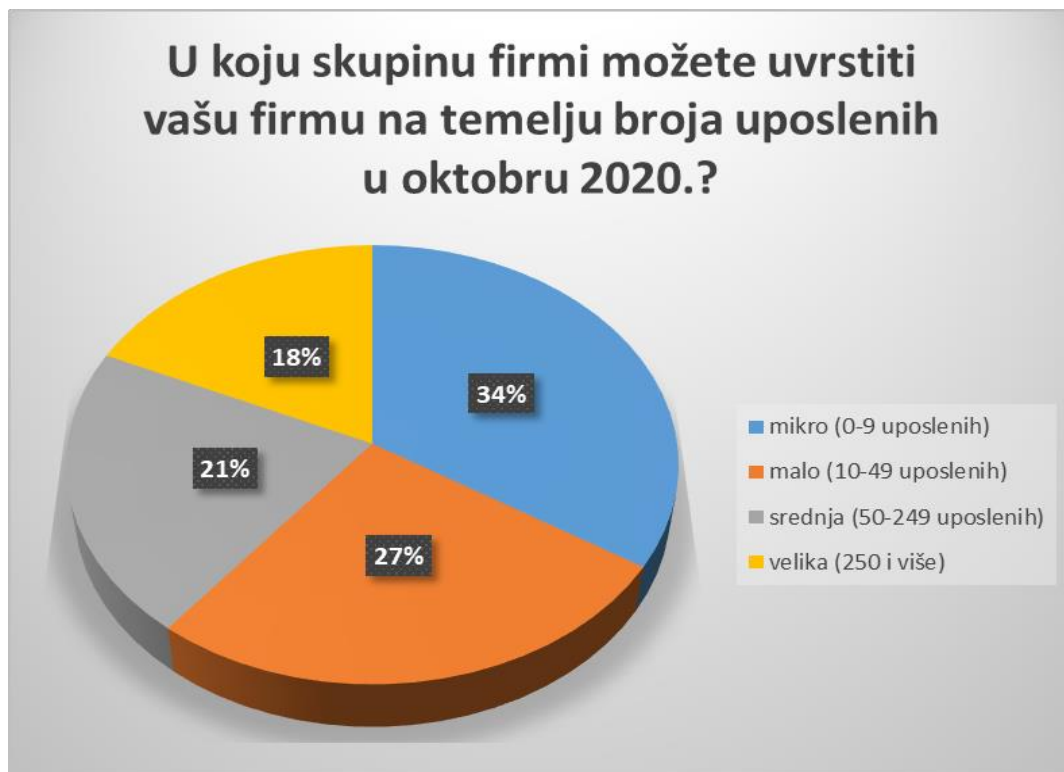
info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

Ovaj dokument je omogućen uz podršku američkog naroda putem Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID).

Sadržaj ovog dokumenta je isključiva odgovornost Udruženja poslodavaca FBiH i ne mora nužno odražavati stavove USAID-a ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

1. Veličina preduzeća prema broju uposlenih

Koristeći kriterij broja uposlenih za klasifikaciju veličine preduzeća od 102 anketirane kompanije njih 34% su mikro, 27% malo, 21% srednje i 18% veliko preduzeće, što i jeste realna slika obzirom da veliku većinu kompanija u BiH čine mikro, mala i srednja preduzeća, dok je broj velikih preduzeća sa 250+ uposlenika veoma mali. Slika 1 prikazuje veličinu anketiranih kompanija prema broju uposlenika.



Slika 1: Veličina firmi na temelju broja uposlenih u oktobru 2020.

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

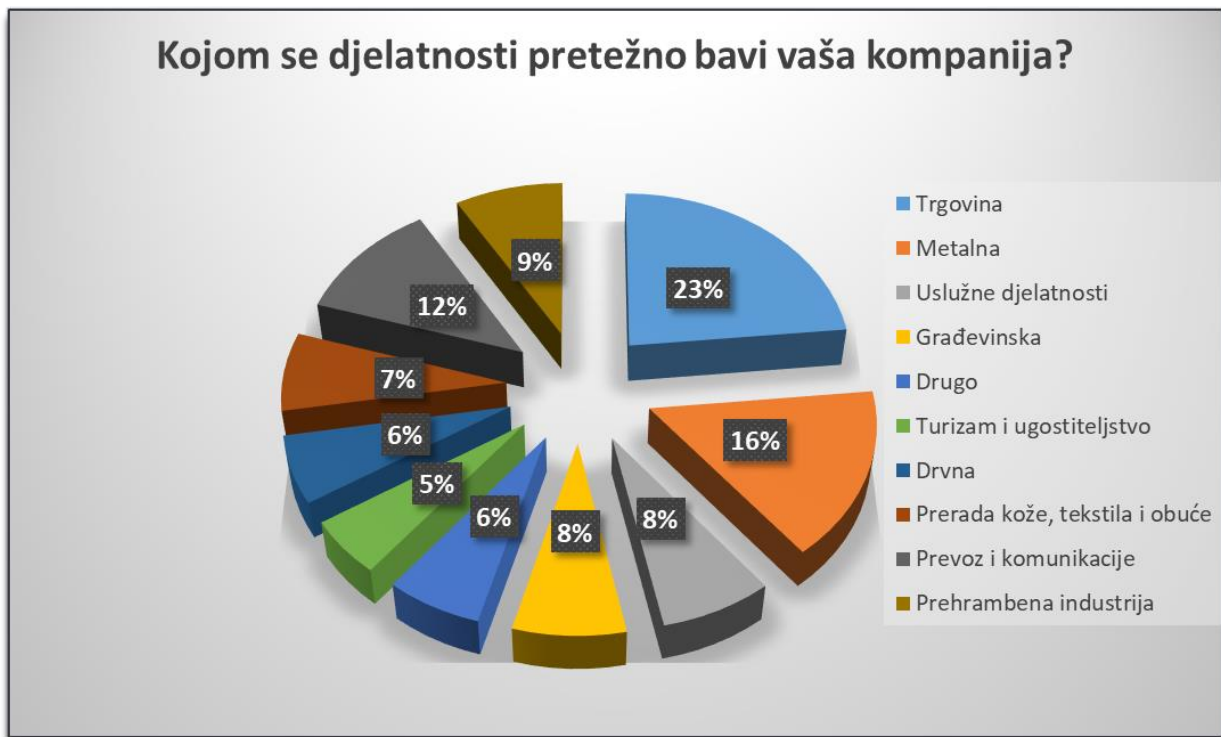
Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

2. Djelatnost

Anketom je obuhvaćeno ukupno 10 sektora. U anketiranom uzorku 23% kopanija su iz sektora trgovine, 16% su iz metalnog sektora, po 8% su iz uslužnih djelatnosti i građevinskog sektora, 5% iz turizma i ugostiteljstva, 6% iz drvnog sektora, 7% iz sektora prerade kože, tekstila i obuće, 12% iz sektora prevoza i komunikacija, 9% iz prehrambenog sektora i 6% iz ostalih sektora.



Slika 2: Djelatnost anketiranih kompanija

Kako se vidi iz slike br. 2 uzorak sačinjava približno isti broj kompanija iz 7 od ukupno 10 sektora (sa učešćem od 5% do 9%) čime su gotovo svi sektori ravnomjerno zastupljeni u uzorku. Samo se sektori trgovine i metala ističu kao najzastupljeniji u uzorku sa 23% i 16% respektivno. Upravo zbog ove činjenice držimo da je uzorak reprezentativan i da rezultati do kojih smo došli daju realnu sliku o percepciji, učestalosti i oblicima korupcije s kojom se susreće realni sektor.

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

3. Oblik vlasništva

Obzirom da većinu članstva Udruženja poslodavaca FBiH čine kompanije u privatnom vlasništvu, tako 93% uzorka čine kompanije u privatnom vlasništvu, 4% su većinski privatnog vlasništva, samo 1% u državnom vlasništvu i 2% s većinskim državnim vlasništvom.



Slika br. 3: Oblik vlasništva anketiranih kompanija

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

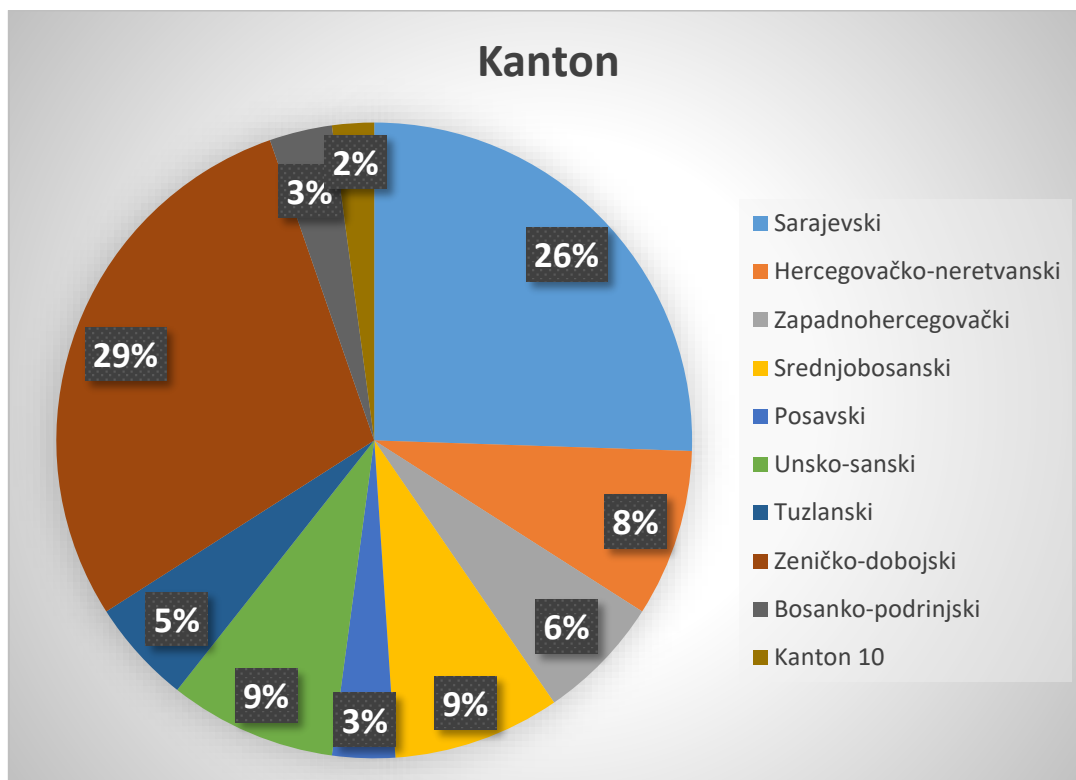
Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

4. Kanton

Prema mjestu registracije kompanija po kantonima u anketiranom uzorku najveći broj kompanija je iz Zeničko-dobojskog kantona (29%), Kantona Sarajevo (26%), što je srazmjerno ekonomskoj snazi navedenih kantona. Manji udio učešća u uzorku imaju kompanije iz Srednjobosanskog i Unsko-sanskog kantona (po 9%), Hercegovačko-neretvanskog kantona (8%), Zapadnohercegovačkog kantona (6%), Tuzlanskog kantona (5%), Posavskog i Bosansko-podrinjskog kantona (po 3%) i Kantona 10 (2%) što također korespondira ekonomskoj snazi i broju kompanija registrovanih na teritorijama navedenih kantona. Međutim, ukoliko se u obzir uzme broj kompanija registrovanih u Tuzlanskom i Hercegovačko-neretvanskom kantonu evidentno je da imamo nisko učešće u uzorku za navedene kantone (5% i 8% respektivno) koje je nesrazmjerno njihovoj ekonomskoj snazi.



Slika br. 4: Mjesto registracije kompanija prema kantonima

Rezultati do kojih smo došli anketom se mogu smatrati relevantnim za sve kantone, bez obzira na nesrazmjerno učešće kompanija iz Tuzlanskog i Hercegovačko-neretvanskog kantona, jer je prisustvo korupcije duboko ukorijenjeno u našem društvu i jednako zastupljeno na cijeloj teritoriji Federacije BiH.

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

5. Korupcija kao prepreka u poslovanju

Na pitanje „korupcija kao prepreka u poslovanju“ čak je 89% ispitanika odgovorilo da je ona vrlo važan problem, 8% da je važan problem, a samo 2% je korupciju identifikovalo kao manje važan problem i 1% ispitanika ne vidi korupciju kao problem.



Slika br. 5: Korupcija kao prepreka poslovanju

Ovakvi podaci jasno ukazuju na činjenicu da je korupcija duboko ukorijenjena u bh. društvu, što se odražava i na poslovanje, jer korupcija predstavlja veoma značajnu prepreku u poslovanju velikoj većini poslovnih subjekata.

U tom svjetlu moramo promatrati zaostatak razvoja privrede za zemljama Evropske unije, nedovoljnog investicionog ulaganja, otvaranja novih radnih mjesta, ulaganja u istraživanje i razvoj, te mnogih drugih segmenata poslovanja. Važnost uključenja poslovnog sektora u borbu protiv korupcije ogleda se u smanjenju percepcije korupcije kao problema u poslovanju i povratka povjerenja poslodavaca u institucije sistema što će u konačnici dovesti do većeg investiranja, otvaranja radnih mjesta i opšteg razvoja društva.

Podržano od



Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

6. Koliko često se susrećete s korupcijom u vašem poslovanju?

Još jedan pokazatelj raširenosti korupcije i njene učestalosti u poslovnom sektoru jeste i podatak do kojeg smo došli anketom, a to je da se čak 58% ispitanika često susreće s korupcijom u svom poslovanju, 34% ponekad, a samo 4% ispitanika rijetko i nikako, respektivno.



Slika br. 6: Učestalost susretanja s korupcijom u poslovanju

Imajući u vidu da su komercijalne aktivnosti kompanija često povezane s uslugama javnih službi, a administrativne obaveze i dozvole zahtijevaju česte interakcije poslovnog s javnim sektorom otvara se prostor za različite koruptivne radnje. Međutim, veoma je zabrinjavajuće da se 58% ispitanika često susreće s korupcijom što nedvosmisleno ukazuje na raširenost korumpiranosti službenika iz javnog sektora, te na veličinu i značaj problema s kojim se susreću kompanije.

Iako se kontakti s javnim službenicima odvijaju u skladu s pravilima odgovarajućeg administrativnog postupka, svaki ostvareni kontakt podložan je manipulaciji u cilju ostvarenja privatne koristi od nezakonite transakcije između privatnog korisnika javne usluge i javnog službenika. Podaci do kojih smo došli anketom ukazuju da primitak novca, poklona ili protuusluge, pored ili umjesto regularnih službenih troškova, a za ličnu korist javnog službenika predstavlja učestalo djelo administrativne korupcije. Podaci pokazuju da takvi slučajevi još uvijek imaju značajnu ulogu u interakciji privatnih kompanija i javnog sektora u FBiH.

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

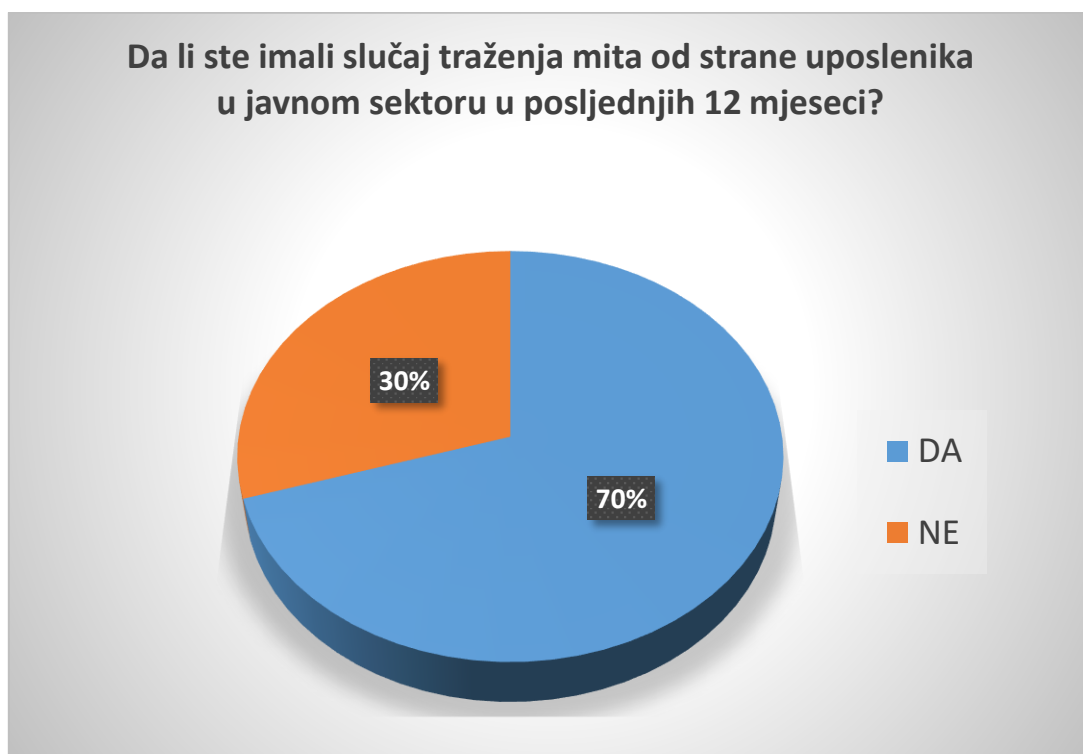
Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

7. Da li ste imali slučaj traženja mita od strane uposlenika u javnom sektoru u posljednjih 12 mjeseci?

Na pitanje „da li ste imali slučaj traženja mita od strane uposlenika u javnom sektoru u posljednjih 12 mjeseci“ (slika 7) 70% posto ispitanika je odgovorilo sa „da“, a samo 30% sa „ne“. Ovaj parametar sliži i kao osnovni pokazatelj prisutnosti korupcije koji se izračunava kao broj poslovnih subjekata koji su u posljednjih 12 mjeseci imali slučaj traženja mita (u bilo kojem obliku) od strane uposlenika u javnom sektoru.



Slika 7: Traženje mita od strane uposlenika u javnom sektoru u posljednjih 12 mjeseci

U našem uzorku nedopustivo visokih 70% slučajeva traženja mita jasno ukazuje na svepristnu korupciju u interakciji privatnoj i javnog sektora. Dakle, prosječna pristunost korupcije u FBiH je 70%, što znači da je više od 2/3 poslovnih subjekata iz svih anketiranih sektora koji su imali kontakt s javnim službenicima u posljednjih 12 mjeseci imalo je slučaj traženja mita od strane javnih službenika.

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

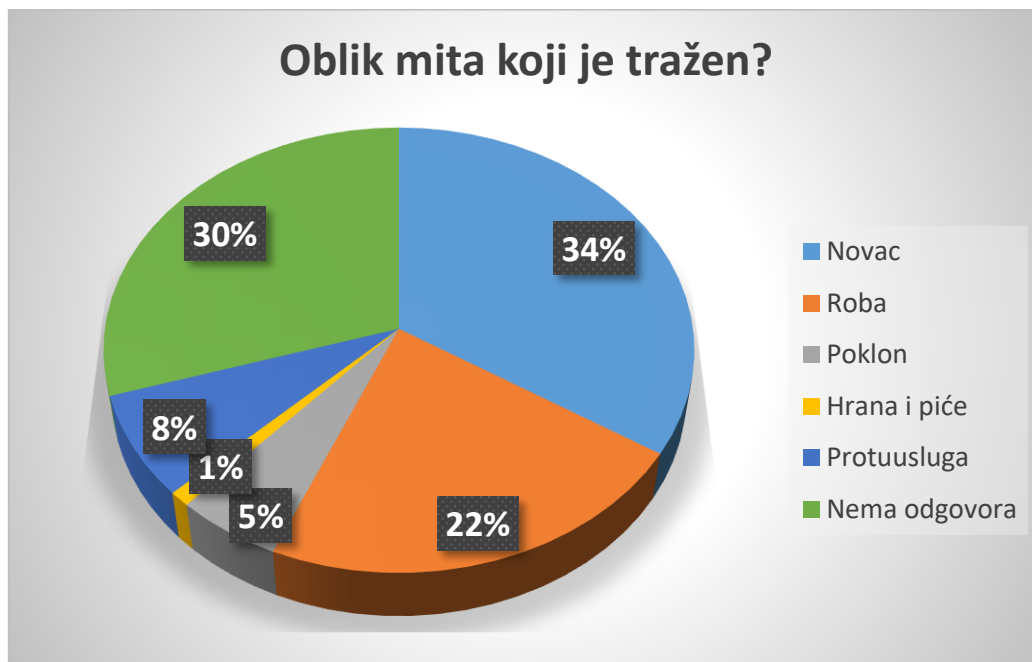
Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

8. Oblik traženog mita

Premda je novac najčešći oblik mita koji državni službenici traže od poslovnih subjekata, roba i protuusluge se javljaju kao česti oblici traženog mita.

Slika 8 prikazuje da je od svih oblika mita koji su zaposlenici u javnom sektoru tražili od privrednih subjektata novac učestvovao sa 34%, potom roba sa 22%, protuusluge sa 8%, pokloni sa 5%, te hrana i piće sa samo 1%.



Slika 8: Oblici traženog mita

Obzirom da je novac najprikladni medij za podmićivanje jer pruža anonimnost, teško ga je pratiti i najjednostavniji je za prenos ne iznenađuje njegovih visokih 34% učešća. Uzme li se u obzir da je finansijska snaga poslovnih subjekata znatno veća nego platežna moć građana i da se korupcijom želi doći do značajnijih poslovnih koristi, možemo sa sigurnošću pretpostaviti da su iznosi koje javni službenici traže od poslovnih subjekata relativno visoki.

Obirom da davanje roba kao mita učestvuje sa 22% za pretpostaviti je da je vrijednost datih roba relativno visoka, te da je jednaka mitu koji je tražen u novcu. Vrste roba zavise od djelatnosti kojom se poslovni subjekt bavi i obično predstavlja prihvatljiviju alternativu poslovnom subjektu.

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

9. Način davanja/trazjenja mita

U slučajevima davanja mita od strane privrednih subjekata jako je bitno utvrditi na koji način dolazi do koruptivne radnje, odnosno koja strana ih inicira. Slika 9 prikazuje koja strana inicira korupciju u interakciji privatnoj i javnog sektora.



Slika 9: Način davanja/trazjenja mita

Samo 1% ispitanika je odgovorilo da su sami ponudili mito, a 6% da je državni službenik eksplicitno zatražio mito. Zabrinjavajuće je da je u 30% slučajeva državni službenik na neki način dao do znanja da očekuje mito, a čak u 33% slučajeva državni službenik je putem treće osobe uputio zahtjev za mito. Posljednji podatak jasno ukazuje na ukorijenjenost korupcije u društvu i njenim različitim modalitetima. Uključivanje trećeg lica, odnosno posrednika, u koruptivne radnje nedvojbeno ukazuje na visok stepen organizovanosti korupcije od strane državnih službenika, kao i angažovanje pomoćnika van državnog aparata.

Dakle, iz dobijenih podataka se zaključuje da je javni sektor taj koji inicira korupciju, odnosno iznuđuje novac i ostale oblike mita od privatnog sektora. Gotovo u 2/3 slučajeva državni službenici su se na neki način zaštitili tako što su mito tražili indirektno stavljajući na znanje ili putem posrednika, a samo u 6%

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

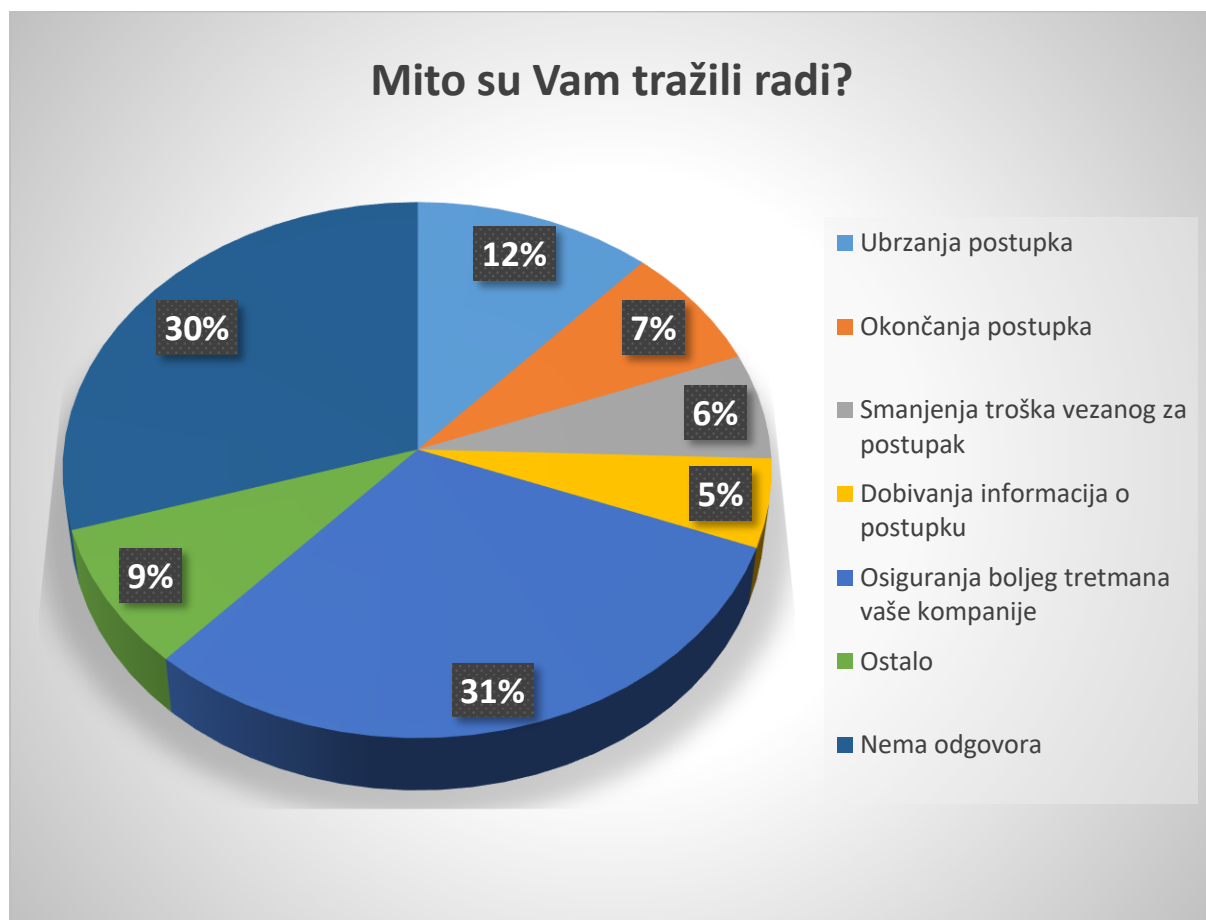
info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

slučaja direktno. Sve navedeno jasno ukazuje na obrise organizovanog kriminala od strane uposlenika u javnom sektoru koji iznuđuju mito od privrednih subjekata.

Kao preporuka u kreiranju antikorupcijske politike nužno je kreiranje zakonskih promjena u smislu rigoroznih kazni za iznuđivanje mita od strane uposlenika u javnom sektoru, kao i preveniranje njihovog korupcionog ponašanja.

10. Svrha traženje mita

Uposlenici u javnom sektoru imaju različite svrhe traženja mita od poslovnih subjekata. Glomaznost birokratskog aparata, komplikovanost procedura, dužina trajanja postupaka i mnogi drugi slični faktori pogoduju nastanku različitih oblika korupcije. Tako naprimjer, javni službenici mogu uskratiti svoje usluge ili ih odugovlačiti sve dok ne dobiju mito. S druge strane, privredni subjekti ukoliko žele povlašten tretman svoje kompanije u odnosu na konkurenciju ili okončanje postupka u svoju korist imaju jake motive da sami ponude mito državnim službenicima.



Slika 10: Svrha traženja mita

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

Slika 10 prikazuje rezultate istraživanja o svrsi traženja mita u interakciji javnog i privatnog sektora. U ispitanom uzorku od 12% kompanija mito je tražen kako bi se ubrzao određeni postupak koji se vodi pred javnim institucijama, 7% za okončanje postupka, 6% za smanjenje troškova vezanih za postupak, 5% za dobijanje informacija o postupku, 31% za osiguranje boljeg tretmana kompanije, 9% su ostali razlozi, a 30% ispitanika nije dalo odgovor.

Ubrzanje nedopustivo dugotrajnih postupaka koji se vode pred javnim institucijama kompanijama znači mnogo i značajno utiče na poslovanje. Naprimjer, podmićivanje za ubrzanje dobijanja građevinske dozvole, priključenje na infrastrukturu (vodovodnu, električnu, kanalizacionu, itd.), carinjenje robe, itd., poslovnim subjektima može donijeti velike koristi u odnosu na konkurenciju, ali istovremeno se nanosi nesagledive štetne posljedice po privredu.

Osiguravanje povlaštenog položaja i boljeg tretmana kompanija sa 31% učešća je najvažnija svrha traženja mita od strane uposlenika u javnom sektoru. Ova činjenica jasno ukazuje na raširenost korupcije po dubini javnog sektora, jer ukoliko kompanija ne osigura svoj povlašten položaj neće biti „konkurentna“ kompanijama koje to čine i njeno poslovanje će biti u značajnoj mjeri ugroženo.

11. Podmićivanje prema vrsti javnog službenika

Pored značaja utvrđivanja svrhe podmićivanja, jako je bitno utvrditi i koji javni službenici najčešće traže mito od poslovnih subjekata. Time će se imati potpuna slika o korumpiranosti javnog sektora, a donosiocima odluka će biti olakšano u određivanju prioriteta prilikom kreiranja strategije borbe protiv korupcije.

Ovisno o veličini kompanije, tj. njenoj finansijskoj snazi, veličini po broju uposlenika, itd., za očekivati je da će što je kompanija veća, veći broj javnih službenika će tražiti mito. Visoka rangiranost javnih službenika je u korelaciji s veličinom kompanije, te je za očekivati da će i iznosi mita biti značajniji.

Na slici 11 su prikazani rezultati do kojih smo došli. Na pitanje „mito je tražio“ 33% ispitanika je dalo odgovor da je to učinio opštinski/gradski/kantonalni/federalni službenik, 2% član vlade (kantonalne/federalne), 12% inspeksijski službenik, 7% carinski službenik, 3% policijski službenik i 13% drugi državni službenik. Ostatak od 30% ispitanika nije dalo odgovor.

Navedeni rezultati korespondiraju s učestalosti kontakta navedenih javnih službenika s poslovnim subjektima. Službenici uposleni u različitim opštinskim/gradskim/kantonalnim/federalnim službama često su u kontaktu s realnim sektorom i zbog toga oni najčešće traže mito za svoje usluge (čak 1/3). Sljedeći identifikovani su inspeksijski službenici koji vrše nadzor zakonitosti poslovanja privrednih društava i sasvim je očekivano da budu na drugom mjestu, a carinski službenici na trećem.

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



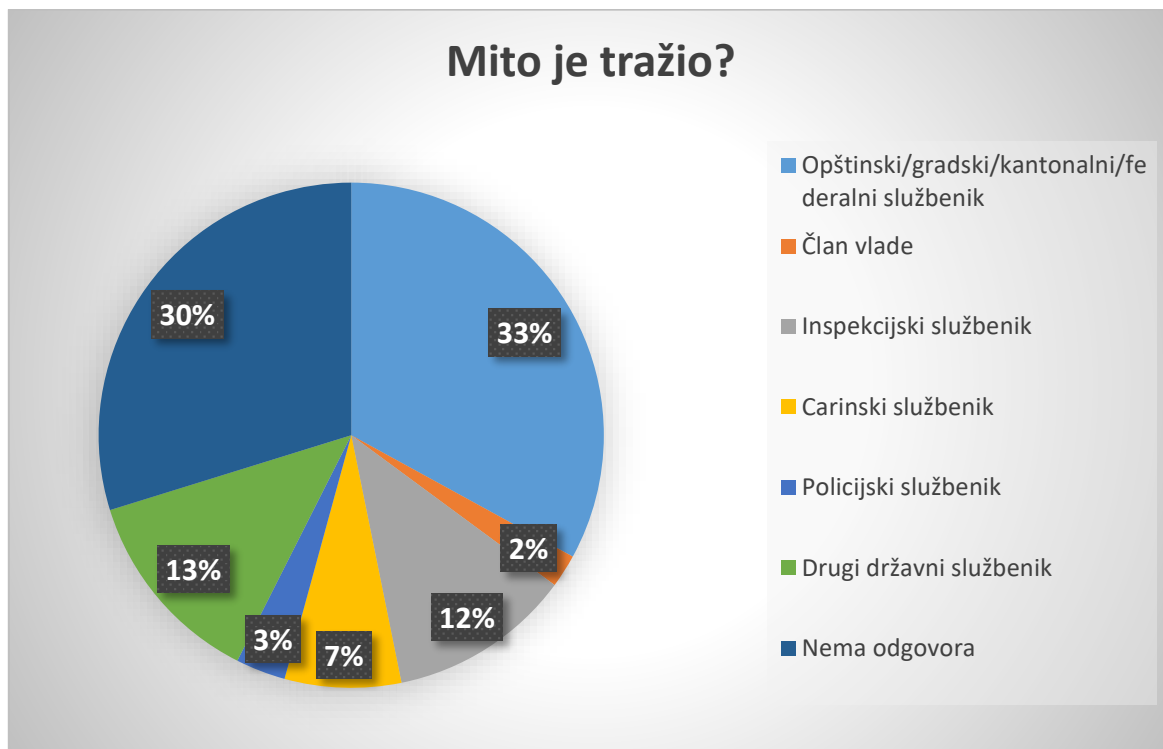
Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

Podaci jasno ukazuju na probleme s brojnim i dugotrajnim birokratskim procedurama, postupkom izvođenja inspeksijskog nadzora, postupkom carinjenja roba, itd., što kompanije mogu izbjeći davanjem mita.



Slika 11: Vrste javnih službenika koji su tražili mito

Vjerovatnoća da će doći do korupcije je veća što je učestaliji kontakt javnih službenika s privrednim subjektima. Način da se reducira broj kontakata jeste uvođenje elektronskog pružanja javnih usluga, onosno umrežavanja različitih službi čime će se, pored redukcije kontakta između javnog i privatnog sektora, značajno unaprijediti efikasnost javne uprave, smanjiti troškovi različitih postupaka, ubrzati procedura i smanjiti prostor za koruptivne radnje.

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

12. Prijavljivanje korupcije

Prijavljivanje je ključni segment u borbi protiv korupcije. Ukoliko se nadležnim organima ne prijavljuje korupcija, tj. korumpirani javni službenici izostaju kvalitetna reakcija nadležnih, ali i društva u cjelini. Slika 12 prikazuje prijavljivanje korupcije od strane poslovnih subjekata. Samo 7% njih je prijavilo korupciju nadležnim tijelima, a visokih 63% to nije nikada učinilo. Razlozi za ovakav rezultat su mnogobrojni. Zbog ukorijenjenosti i raširenosti korupcije u bh. društvu kompanije, kao i građani, smatraju da moraju platiti mito kako bi dobili javnu uslugu na koju inače imaju pravo, što im dodatno povećava troškove poslovanja, odnosno smanjuje dobit.



Slika 12: Prijavljivanje korupcije od strane poslovnih subjekata

Iako je korist koja se ostvaruje plaćanjem mita javnim službenicima značajna, dugoročna korist zapravo ne postoji jer posljedice davanja mita su razaranja ekonomije iznutra. 2/3 onih koji ne prijavljuju korupciju s kojom se sureću nisu svjesni pogubnosti takvog postupka i takva svijest se mora mijenjati.

Iako poslovni subjekti imaju najveći interes da prijave korupciju u praksi se to vrlo rijetko dešava (samo 7%). Nameće se suštinsko pitanje koji su to razlozi zbog kojih imamo tako malo prijavi korupcije?

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

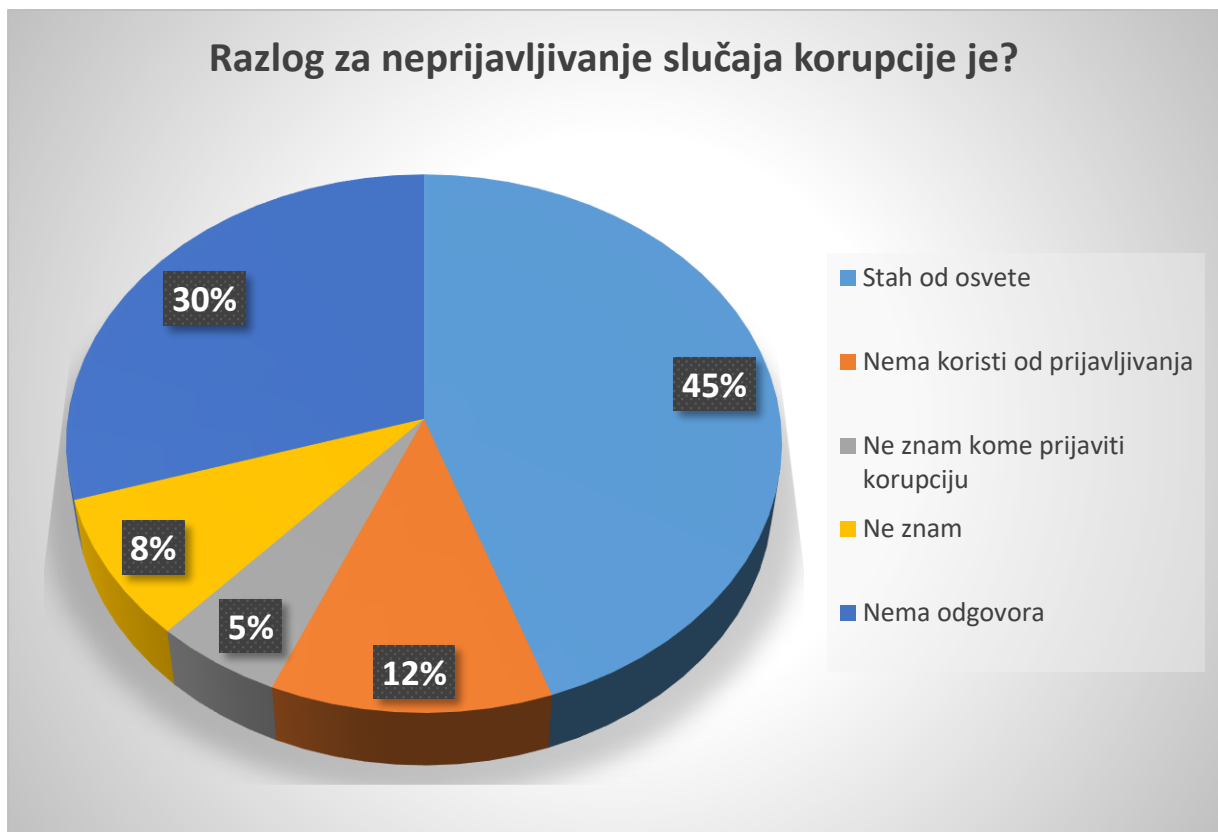
Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

13. Razlozi za neprijavlivanje korupcije

Budući da je samo mali dio poslovnih subjekata prijavilo slučaj korupcije nadležnima, ključno je utvrditi razloge za njeno neprijavlivanje. Postoje jaki razlozi za neprijavlivanje korupcije koji ukazuju na sistemske propuste svih ključnih aktera koji su zaduženi za borbu protiv korupcije i pravosudnih institucija. Slika 13 prikazuje rezultate do kojih smo došli. Glavni razlog je strah od osvete (45%), nepostojanje koristi od prijavljivanja korupcije (12%) i neznanje o načinima prijave korupcije (5%).



Slika 13: Razlozi za neprijavlivanje korupcije

Bez obzira na činjenicu da li je strah od osvete utemeljen ili ne, poslovni subjekti su prinuđeni davati mito i neprijavljivati korupciju jer su u podređenom položaju u odnosu na javne službenike. Osjećaj nezaštićenosti preovladava jer je percepcija o raširenosti korupcije takva da ne postoji povjerenje u institucije sistema, odnosno postoji bojazan od osvete ukoliko se javni službenici prijave za koruptivne radnje.

Neuviđanje koristi od prijavljivanja korupcije je razumljivo imajući u vidu sporost i neefikasnost pravosudnog sistema, kao i nedovoljna edukovanost javnosti o načinima prijavljivanja korupcije.

Podržano od



Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

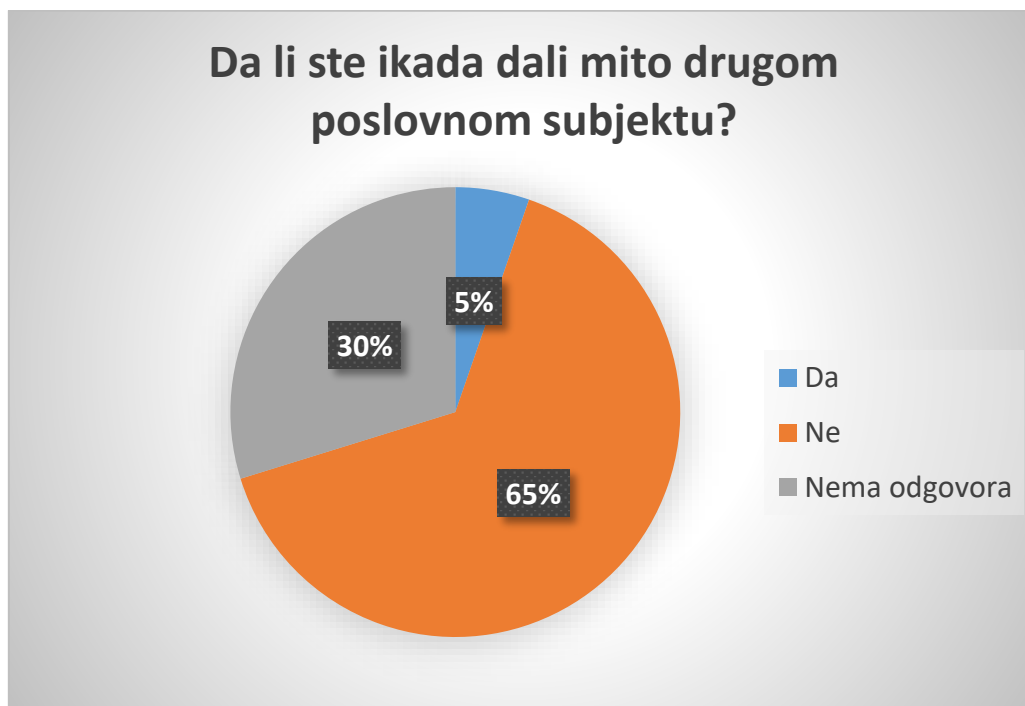
Nedostatak povjerenja u javne institucije kao i strah od osвете su dva ključna faktora koja onemogućavaju suzbijanje korupcije.

Kreiranje kanala za prijavu korupcije koji će garantovati anonimnost zasigurno će dovesti do povećanja broja prijavi, kao i edukacija javnosti o načinima prijave korupcije.

14. Korupcija između privrednih subjekata

Pored davanja mita uposlenicima u javnom sektoru, privredni subjekti daju mito i drugim privrednim subjektima zarad ostvarivanja određenih poslovnih koristi. Ta praksa nije neuobičajena pojava koja za posledicu ima narušavanje temelj slobodnog tržišta i fer tržišne utakmice.

Iako je samo 5% ispitanika odgovorila da je dalo mito drugom poslovnom subjektu (slika 14), što je u poređenju s korupcijom u javnom sektoru značajno niže, ovaj oblik korupcije predstavlja značajan problem.



Slika 14: Davanje mita drugom poslovnom subjektu

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

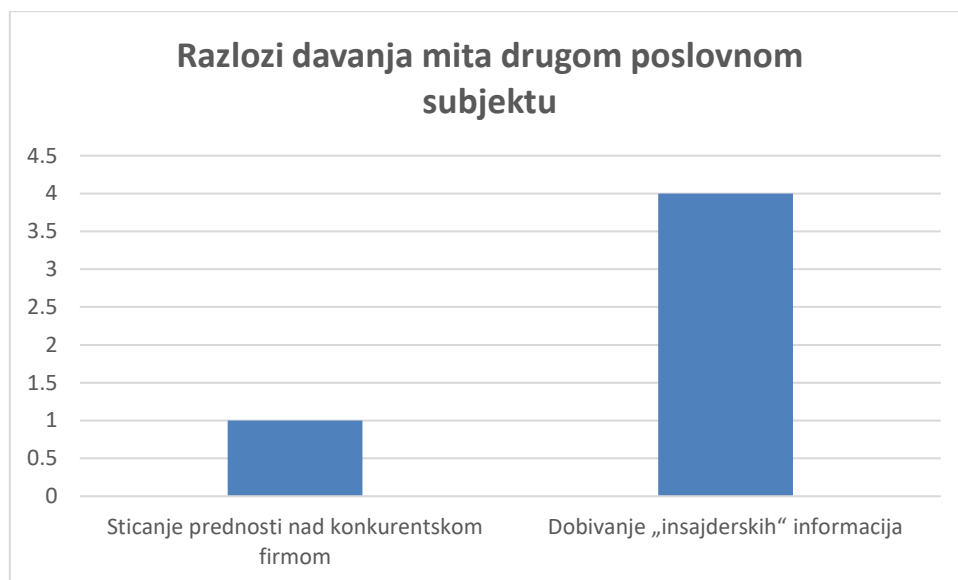
Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

Motivi za davanje mita drugim privrednim subjektima mogu biti različiti, a među ispitanicima koji su dali mito drugom poslovnom subjektu ističu se dobijanje insajderskih informacija i sticanje prednosti nad konkurentskom firmom (slika 15).

Davanje mita kako bi se dobila „insajderska informacija“ čine 75% slučaja, a 25% slučaja davanja mita su zarad ishodovanja određenih konkurentskih prednosti. Insajderske informacije su ključne za pozicioniranje na tržištu i ovaj oblik korupcije podriva sistem slobodnog tržišta i lojalnu konkurenciju iz temelja. Štete koje se nanose privredi kao posljedice ovog oblika korupcije je teško objektivno procijeniti zbog nedostatka relevantnih podataka, ali su zasigurno velike za društvo u cjelini.



Slika 15: Razlozi davanja mita drugom poslovnom subjektu

Iako je korupcija između privrednih subjekata na štetu strane koja prima mito, to ne sprječava uposlenike da odaju povjerljive informacije i time ugroze konkurentsku prednost svoje kompanije.

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

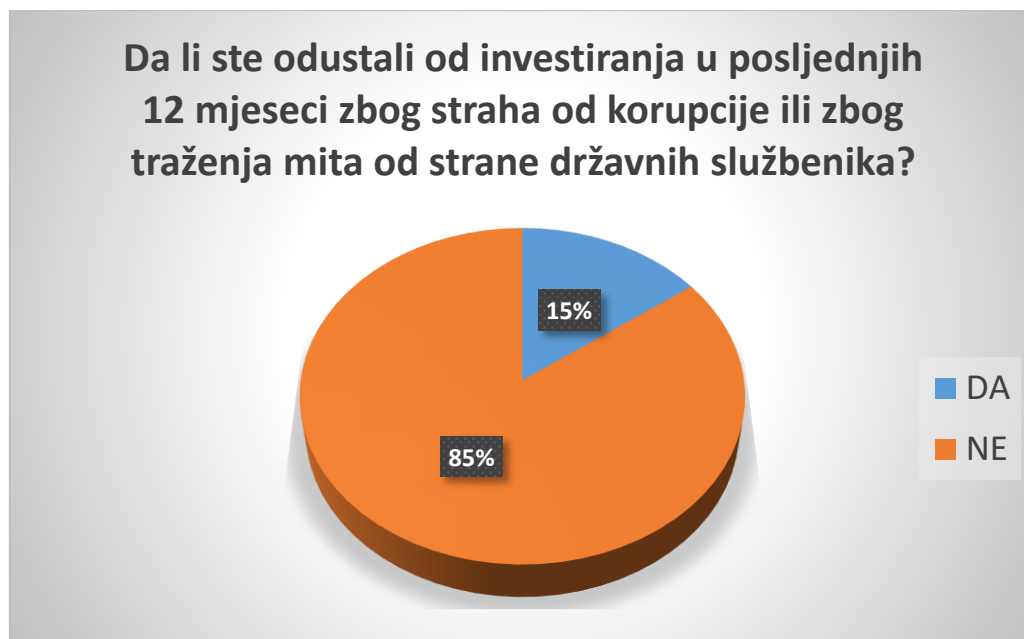
info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

15. Uticaj korupcije na investiciona ulaganja

Iako korupcija ima negativne efekte po poslovanje privrednih subjekata, investiciono ulaganje kompanija kao generator razvoja, otvaranja novih radnih mjesta i povećanja blagostanja društva je osjetljivo na bilo kakve sistemske rizike, a naročito na korupciju.

Minimiziranje rizika je ključno za donošenje odluka o investiranju, a korupcija kao rizik koji je sveprisutan i tešak za kvantificirati, nagnao je 15% ispitanika da odustane od investiranja u posljednjih 12 mjeseci (slika 16). Strah od korupcije ili slučaj traženja mita od strane državnog službenika je faktor koji ozbiljno ugrožava donošenje odluka o investiranju.

Obzirom da samo veće kompanije imaju resurse da značajnije investiraju u proširenje svojih kapaciteta, postaje jasnija pogubnost korupcije na investiranje, iako nije zanemariv ni efekat na investiciona ulaganja malih i srednjih preduzeća što u konačnici dovodi do usporavanja ekonomskog razvoja FBiH.



Slika 16: Odustajanje od investiranja u posljednjih 12 mjeseci zbog korupcije

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

16. Diskreciono pravo inspektora

Inspektori su često u kontaktu s poslovnim subjektima i u 12% slučajeva tražili mito, što ih čini visoko rangiranim na listi korumpiranih javnih službenika. Ovlasti koje imaju dodatno otvaraju prostor za koruptivne radnje, a naročito njihovo diskreciono pravo da odlučuju na koji način i kojom kaznom će kazniti počinioca prekršaja.

Neprecizne i nejasno formulisane zakonske odredbe preveliko diskreciono pravo inspektorima prilikom izvođenja inspekciskog nadzora, te čak 93% ispitanika smatra da bi ono trebalo biti ograničeno. Na taj način bi se smanjio prostor za korupciju i vratilo povjerenje u inspeksijske organe.



Slika 17: Ograničavanje diskrecionog prava inspektora

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

17. Zakonska regulativa koju je potrebno mijenjati

Kako vi se smanjilo diskreciono pravo inspektora 79% ispitanika smatra da je potrebno izmijeniti Zakon o inspekcijama, 11% da je potrabno izmijeniti Zakon o prekršajima, 6% je za izmjenu Zakona o Poreskoj upravi i 4% je za izmjene nekog drugog zakona (slika 18).



Slika 18: Zakoni koje je potrebno mijenjati kako bi se smanjilo diskreciono pravo inspektora

Postoji čitav niz materijalnih propisa koji ostavljaju preširoko diskreciono pravo inspekcijском organu kroz neprecizne odredbe, u smislu „može se uraditi“, čime mu se ostavlja mogućnost da traži naknadu (mito) od privrednog subjekta da ne pokrene prekršajni postupak.

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

18. Donošenje Zakona o jedinstvenom postupku izvođenja inspekciskog nadzora

Donošenje Zakona o jedinstvenom postupku izvođenja inspekciskog nadzora 98% ispitanika smatra potrebnim kako bi se unificirao postupak izvođenja inspekciskog nadzora i time smanjili korupcijski rizici (slika 19).



Slika 19: Potreba za donošenjem Zakona o jedinstvenom postupku izvođenja inspekciskog nadzora

Navedenim Zakonom bi se trebala propisati jedinstvena procedura izvođenja nadzora za inspekcije entitetskog, kantonalnog i opštinskog/gradskog nivoa. Jedinstvena procedura je potrebna kako bi se spriječila mogućnost da inspektori djeluju na različite načine, čime se smanjuje mogućnost za korupciju i povećava kontrola nad radom inspekciskih organa. Inspektori će sprovoditi iste akcije i korake (postupke) u inspekciskom postupku bez obzira da li je riječ o opštinskim, kantonalnom ili federalnom inspektoratu (radni proces bit će univerzalan za svaku razinu upravljanja inspekcije). Postupak inspekciskog nadzora provodit će se na isti način, po službenoj dužnosti ("ex officio"). Jedinstvena akcija omogućit će jednak tretman svih privrednih subjekata, te kontinuirano poboljšanje metodologije (postupaka/alata) za prepoznavanje i sprječavanje korupcije.

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba

Zaključci

Ovim istraživanjem željelo se doći do pokazatelja o percepciji, učestalosti i oblicima korupcije s kojom se poslovni subjektu susreću u svom poslovanju i kontaktu s javnim sektorom u FBiH. Iako je teško kvantificirati koruptivne radnje, ova „dijagnostička anketa“ zasigurno daje dobru polaznu osnovu za dalja istraživanja korupcije, ali i kao smjerica za kreiranje strategije borbe protiv korupcije na svim nivoima.

Podaci do kojih se došlo istraživanjem daju jasniju sliku o prisutnosti korupcije, njenoj učestalosti, oblicima i najkorumpiranijim segmentima javne uprave. Na osnovu tih pokazatelja donosioci odluka na svim nivoima vlasti u BiH moraju uzeti u obzir sljedeće odrednice prilikom kreiranja strategije borbe protiv korupcije:

- Korupcija s kojom se sureću poslovni subjekti u FBiH je učestala pojava i kao takva predstavlja veliku prepreku poslovanju i ekonomskom razvoju;
- Iako je korupcija prisutna u svim porama društva, pa tako i u ekomskoj sferi, njeno prijavljivanje je na nedopustivo niskoj razini usljed nepostojanja anonimnog kanala za prijavu korupcije, nepovjerenja u institucije sistema i nedovoljno izgrađene svijesti o važnosti prijavljivanja korupcije;
- Analiza oblika i načina sprovođenja koruptivnih radnji jasno ukazuje da je korupcija u BiH ima obrise organizovanog kriminala koji uključuje i posrednike van javnog sektora;
- Kao najkorumpiraniji uposlenici u javnom sektoru identifikovani su opštinski/kantonalni/federalni službenici, inspektori i carinski službenici;
- Nije zanemariva korupcija među samim privrednim subjektima zarad dobijanja insajderskih informacija i postizanja konkurentske prednosti, koja narušava lojalnu konkurenciju i fer tržišnu utakmicu.
- Poslodavci pepoznaju važnost izmjene zakonskog okvira koji u velikoj mjeri otvara prostor za koruptivne radnje. Izmjena postojećih zakona i usvajanje novih zakona su nophodna mjera u borbi protiv korupcije za veliku većinu ispitanika. Predlaže se usvajanje Zakona o jedinstvenom postupku izvođenja inspekcijskog nadzora koji će uveliko smanjiti prostor za korupciju inspektora.

Ovo primarno istraživanje predstavlja doprinos procjeni korupcije s kojom se poslodavci svakodnevno susreću u obavljajući svoju djelatnost. Istraživanje je i skorman doprinos identifikaciji najučinkovitijih mjera i mehanizama za borbu protiv korupcije i periodično će se ponavljati s ciljem praćenja promjena u korupcijskim iskustvima poslovnih subjekata u FBiH.

Preporuke nadležnim institucijama koje su zadužene za borbu protiv korupcije, a koje proizlaze iz prethodno navedenih zaljučaka su:

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Bašeskije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba



- Raditi na jačanju svijesti o štetnosti korupcije i nužnosti uključivanja svih segmenata društva u borbu protiv nje;
- Kreiranje kanala za anonimnu prijavu korupcije i izvještavanje javnosti o rezultatima procesuiranja prijava;
- Kreiranje novih i izmjena postojećih zakona kojima će se smanjiti prostor za koruptivne radnje javnih službenika;
- Pooštriti kaznenu politiku protiv korumpiranih javnih službenika;
- Istražiti uslove rada i integritet uposlenika u javnom sektoru, i to opštinske službenike, inspekcije, pravosuđe, policiju i carinu s ciljem dobijanja jasne slike o uzrocima njiove korumpiranosti;
- Oformiti savjetodavno dijelo na nivou FBiH koje će biti sastavljeno od predstavnika Vlade FBiH, poslodavaca, akademske zajednice, inspekcija i domaćih i međunarodnih nevladinih organizacija koje će davati preporuke za kreiranje antikorupcijskih politika.

Podržano od



USAID
OD AMERIČKOG NARODA



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Udruženje poslodavaca u Federaciji BiH

Mula Mustafe Baškije 12/3, 71000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 264 830 / Tel/fax: +387 33 552 461

info@upfbih.ba / www.upfbih.ba